

การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยกระบวนการ การกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

Developing Activity Program to Enhance Online Social Media Literacy

by Self-regulation for High School Students

นัฐติกา แก่นจันทร์¹ รองศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา สริวัฒน์²

Nattika Kaenchan¹ Assoc. Prof. Dr.Lukkana Sariwat²

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและ 2) เปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 15 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และได้คะแนนจากแบบประเมินการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับไม่เกินไปปานกลาง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ 2) แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ 3) แบบสังเกตการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ และ 4) ชุดกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน คือ สถิติทดสอบวิลคอกซัน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) การรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินสื่อ และ 5) การใช้สื่อ และผลการประเมินชุดกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญได้คะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.31 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์หลังได้รับการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ABSTRACT

This research aimed to develop activity program to enhance online social media literacy using self-regulation for high school students and compare online social media literacy before and after using activity program. The samples were 15 high school students, who gained average score of online social media literacy at medium

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ การกำกับตนเอง

¹การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Master of Education in Psychology Mahasarakham University

²อาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Lecturer of Master of Education and Doctor of Philosophy in Psychology Mahasarakham University

ผู้ติดต่อ, อีเมล: นัฐติกา แก่นจันทร์, kaenchan1991@gmail.com

รับเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2566 แก้ไข 14 มีนาคม 2566 ตอรับ 16 มีนาคม 2566

level and under, using multiple sampling. Research instruments were 1) online social media literacy form 2) online social media literacy test 3) online social media literacy observation form and 4) online social media literacy program. Statistic used were mean, standard deviation, and Wilcoxon Matched Pairs Singed-Ranks test.

The results of this research were as follows:

1. Developing activity program to enhance online social media literacy using self-regulation for high school students included 5 activities, 1) getting media 2) media evaluation 3) media understanding 4) media evaluation and 5) use of media, and evaluated by experts. It was suitable at a high level and holding average score at 4.31.

2. Comparing online social media literacy by using self-regulation for high school students found that online social media literacy of high school students after treated gaining a higher score than before treated by activity program to enhance online social media literacy by using self-regulation for high school students was statistically significant at .05.

Keywords: Social Media Literacy, Self-regulation

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันโลกกำลังอยู่ในช่วงที่เรียกว่าศตวรรษที่ 21 ซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นได้เปลี่ยนวิถีชีวิตของมนุษย์ให้แตกต่างไปจากศตวรรษที่ 19 และ 20 อย่างสิ้นเชิง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจที่เปลี่ยนจากยุคอุตสาหกรรมที่มีการใช้เครื่องจักรเป็นปัจจัยในการผลิตที่สำคัญ มาเป็นยุคเศรษฐกิจที่เน้นการขับเคลื่อนด้วยการใช้ข้อมูลความรู้ และนวัตกรรมที่เน้นการเพิ่มผลผลิตโดยการใช้เทคโนโลยีแทนการใช้แรงงาน ในอุตสาหกรรมแบบศตวรรษที่ผ่านมา (วิจารณ์ พานิช, 2555, หน้า 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรมที่โลกทั้งโลกมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันมากขึ้นผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสารที่หลากหลาย คนทั่วโลกสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารกันได้อย่างรวดเร็วส่งผลให้สังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่หรือประเทศ เริ่มกลายมาเป็นโลกที่มีสังคมเป็นวัฒนธรรมร่วมกันเพียงหนึ่งเดียว (เฉลิมลภา พงษ์อาจ, 2555, หน้า 262)

ด้านเทคโนโลยีที่ถือว่าเป็นด้านที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 โดยเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นนั้นช่วยให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหารการกิน ที่อยู่อาศัย และการรักษาโรค ฯลฯ แต่การพัฒนาทางเทคโนโลยีที่สำคัญในศตวรรษนี้ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างกว้างขวาง และครอบคลุมทั่วทั้งโลกอย่างแท้จริงคือ เทคโนโลยีการสื่อสาร ที่สามารถเชื่อมโยงและทำให้มนุษย์สามารถติดต่อและรับรู้ข่าวสารกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว มีการพัฒนาระบบสื่อสารมาเป็นลำดับ ตั้งแต่ระบบการสื่อสารด้วยสายตัวนำมาจนถึงระบบการสื่อสารไร้สาย (สุทรทิน อินทร์ชา, 2555, หน้า 70 – 71) ที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือ หรือสัญญาณอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ โดยรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่พบว่าได้รับความนิยมสูงสุดในขณะนี้คือการสื่อสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Online Social media) โดยสถิติผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั่วโลกในปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 4,390 ล้านคน ซึ่งเพิ่มจากปี 2561 โดยเพิ่มขึ้น 366 ล้านคน จากปี 2560 และมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อย ๆ (Dave Chaffey, 2019) จากสถิติทำให้กล่าวได้ว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นกิจวัตรประจำวันของคนส่วนใหญ่ในโลก ซึ่งประชากรของประเทศไทยก็มีลักษณะไม่แตกต่างกัน

จากการสำรวจของ We Are Social ในปี 2562 ซึ่งเป็นดิจิทัลเอเจนซีของสิงคโปร์ พบว่า ประชากรไทยทั้งหมด 69.24 ล้านคน มีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 51 ล้านคน โดยกิจกรรมของคนไทยที่ใช้อินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่เป็นการใช้

สำหรับสื่อสังคมออนไลน์ (ร้อยละ 96.1) เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ยูทูบ ฯลฯ รองลงมาเพื่อการค้นหาข้อมูล (ร้อยละ 79.7) และการใช้เพื่ออ่านข่าว (ร้อยละ 76.7) เป็นต้น จึงทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารที่สะดวกสบาย รวดเร็ว เพียงมีอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟนที่เชื่อมต่อกันก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ รวมไปถึงการที่เทคโนโลยีมีการพัฒนา รูปแบบในการใช้งานหลากหลายผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ของผู้ใช้บริการ ไม่ว่าจะเป็นด้านความบันเทิง หรือการทำธุรกิจ ฯลฯ และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการด้านค่าสัญญาณอินเทอร์เน็ตลดลงจากแต่ก่อนมาก ทำให้ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงและใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวางขึ้น (ณรงค์ยศ มหิทธิวาณิชชา, 2562)

จากลักษณะดังกล่าวแม้ว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แม้จะมีข้อดีกับเด็กและเยาวชนในหลายเรื่อง เช่น การหาข่าวสารและข้อมูลทางวิชาการต่าง ๆ แต่ก็ส่งผลเสียต่อเด็กและเยาวชนมากด้วยเช่นกัน ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับรู้ถึงประโยชน์และโทษรวมทั้งมีทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น การแบ่งเวลาในการใช้ การประเมินเนื้อหา และความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับ การกำกับควบคุมพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการนำข้อมูลที่ได้นำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ รวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์และการรู้เท่าทันสื่อจึงมีความจำเป็นสำหรับเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน

การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทางกระทรวง ศึกษาธิการให้ความสำคัญและต้องการพัฒนาให้นักเรียน นักศึกษาของไทยให้มีทักษะดังกล่าว โดยที่คณะกรรมการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century skills) เน้นที่การให้องค์ความรู้ ผูกทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยประกอบด้วย 3 ทักษะสำคัญได้แก่ 1. ทักษะชีวิตและการทำงาน 2. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และ 3. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี โดยการรู้เท่าทันสื่อเป็นองค์ประกอบหนึ่งในทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ที่เน้นให้เกิดทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเข้าถึงและความสามารถในการประเมินข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Partnership for 21st Century Skills, 2011)

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อจะทำให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อได้บุคคลจะต้องอาศัยกระบวนการการเรียนรู้แบบกำกับตนเอง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ของ Bandura ซึ่งเขาเชื่อว่าการเรียนรู้แบบกำกับตนเองของผู้เรียนเป็นผลเนื่องมาจากองค์ประกอบ 3 ประการ ที่มีผลต่อกันและกันในการเรียนรู้แบบกำกับตนเอง ได้แก่ กระบวนการส่วนบุคคล (Person) กระบวนการด้านสภาพแวดล้อม (Environment) และ กระบวนการด้านพฤติกรรม (Behavior) ซึ่งจากทั้ง 3 ปัจจัยดังกล่าว แบนดูรา ยังได้ขยายแนวคิดของเขาไว้ว่า การเสริมแรงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแต่ทำให้พฤติกรรมเพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่อื่นที่ได้กล่าวว่าการเสริมแรงนั้นทำหน้าที่ 3 ประการ) ดังนี้ (Bandura, 1977, pp. 193 – 208) 1) ทำหน้าที่เป็นข้อมูลให้บุคคลว่าควรจะทำพฤติกรรมอะไรในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต 2) ทำหน้าที่เป็นสิ่งจูงใจ เพราะประสบการณ์ในอดีตทำให้บุคคลเกิดความคาดหวังว่าการกระทำบางอย่างจะทำให้ได้รับการเสริมแรง 3) ทำหน้าที่เป็นตัวเสริมแรง ก็คือช่วยเพิ่มความถี่ของพฤติกรรม

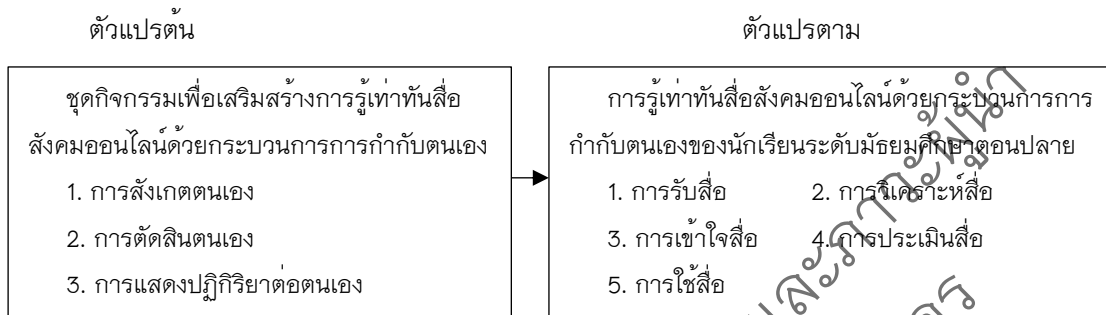
คำถามการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีองค์ประกอบอะไรบ้าง และมีความเหมาะสมหรือไม่
2. การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแตกต่างกันหรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเรณูวิทยานุกูล จังหวัดนครพนม จำนวน 920 คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ใช้ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นหน่วยการสุ่ม โดยการสุ่มอย่างง่ายเลือก 1 ระดับชั้น โดยสุ่มได้ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
- 2) ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยการสุ่มอย่างง่ายเลือก 1 ห้อง ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2
- 3) ใช้นักเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยการเลือกแบบเจาะจงจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ให้นักเรียนทำแบบประเมินการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ และเลือกนักเรียนอาสาสมัครที่มีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ไม่เกินระดับปานกลาง จำนวน 15 คน เพื่อให้ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบประเมินการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

4. ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเอง
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการทดลองออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยลงพื้นที่ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเรณูนคร วิทยานุกูล อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
2. ผู้วิจัยนำแบบประเมินการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 50 ข้อ มาตัดกรองนักเรียนเพื่อให้ได้นักเรียนที่มีคะแนนไม่เกินระดับปานกลาง (ค่าคะแนนระหว่าง 101-150 คะแนน) จำนวน 15 คน เพื่อนัดหมายและชี้แจงกิจกรรม
3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) โดยใช้แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 25 ข้อ เพื่อวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
4. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งเป็นกิจกรรมทั้งหมด 5 สัปดาห์ ๆ ละ 90 นาที
5. ผู้วิจัยดำเนินการจัดทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 25 ข้อ ฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) เพื่อวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
6. ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินทั้งคะแนนก่อนการเรียน (Pre-test) และหลังการเรียน (Post-test) มาวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้
 - 1.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
 - 1.2 การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการใช้ Item-total Correlation (r)
 - 1.3 การหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค
2. สถิติพื้นฐานที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การทดสอบสมมติฐานระหว่างก่อนและหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมใช้สถิติการทดสอบของวิลคอกสัน (The Wilcoxon Matched Paired Signed-Ranks Test)

สรุปผลการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) การรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินสื่อ และ 5) การใช้สื่อ และผลการประเมินชุดกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญได้คะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.31 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์หลังได้รับการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) การรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินสื่อ และ 5) การใช้สื่อ ได้คะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.31 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้วิจัยได้สร้างชุดกิจกรรมเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยผ่านกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการต่าง ๆ อย่างเป็นระเบียบและมีความเหมาะสม กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์และกระบวนการการกำกับตนเอง และได้ผ่านการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตามข้อเสนอแนะของกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผ่านการตรวจสอบ ประเมินผลความถูกต้องจากผู้มีประสบการณ์และผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ ศัสเตศรี (2560, หน้า 96) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มและเทคนิคแม่แบบ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของการวิจัย คือ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มและเทคนิคแม่แบบ 2) เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม 3) ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มและเทคนิคแม่แบบ ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมที่มีองค์ประกอบของชุดกิจกรรมประกอบด้วย 1) คู่มือสำหรับผู้ใช้ชุดกิจกรรม 2) ขั้นตอนกิจกรรม 3) เนื้อหาสาระและสื่อ และ 4) การประเมินผล ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญมีระดับความเหมาะสมมาก มีค่าคะแนนเท่ากับ 4.12 กาญจนา บุญประคัมและจิระพร ชะโมน (2562, หน้า 67) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงบริหาร ด้านการกำกับตนเองของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น มีจุดมุ่งหมายของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและคัดกรองเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น 2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงบริหาร ด้านการกำกับตนเองของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น 3) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงบริหาร ด้านการกำกับตนเองของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น และ 4) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านการกำกับตนเองของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้นก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ ซึ่งผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงบริหารด้านการกำกับตนเองของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ 5 หน่วย แต่ละหน่วยประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การประเมินผล บันทึกผลหลังการสอน ประกอบด้วยผลการจัดกิจกรรม ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผลการประเมินชุดกิจกรรมและแบบประเมินการคิดเชิงบริหารด้านการกำกับตนเองของเด็กที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้นมีระดับความเหมาะสมมาก

2. การเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหลังได้รับการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้ศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงฝึกฝนเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบต่าง ๆ ของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย 1) การรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินสื่อ และ 5) การใช้สื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมร สวัสดิ์รักษ์ และคนอื่น (2559, หน้า 123) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีพฤติกรรมมารับข้อมูลจากสื่อประเภทต่าง ๆ เร็งลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเภทสื่ออินเทอร์เน็ต ร้อยละ 41.00 นักเรียนมีการรับข้อมูล 3-4 ชั่วโมง ประเภทสื่อโทรทัศน์ ร้อยละ 69.75 นักเรียนมีการรับข้อมูล 1-2 ชั่วโมง และประเภทสื่อหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 61.00 นักเรียนรับข้อมูลน้อยกว่า 1 ชั่วโมง 2) การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน 4 ด้าน จำนวน 9 กิจกรรม ประกอบด้วย ด้านการเข้าถึงสื่อ มี 1 กิจกรรม ด้านการวิเคราะห์สื่อ มี 3 กิจกรรม ด้านการประเมินค่าสื่อ มี 3 กิจกรรม และด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ มี 2 กิจกรรม ซึ่งนักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อหลังทดลองใช้ชุดกิจกรรม อยู่ในระดับปฏิบัติมาก สูงกว่าก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ปฐมชัย ฉะนะเนตร (2562, หน้า 73) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ โดยใช้การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์โดยใช้การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์โดยใช้การคิดแบบโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ทั้ง 4 ด้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ โดยใช้การคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปรีคณา เขียวสุทธิและคนอื่น ๆ (2561, หน้า 159 – 160) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อในด้านทักษะการสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อในด้านทักษะการสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อในด้านทักษะการสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม 3) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อในด้านทักษะการสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อในด้านทักษะการสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) การรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ

4) การประเมินสื่อ และ 5) การใช้สื่อ สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำเนื้อหาดังกล่าวไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรหรือชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ได้

1.2 ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการการกำกับตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำชุดกิจกรรมดังกล่าวไปใช้พัฒนานักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ได้

1.3 ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมโดยยกตัวอย่างพฤติกรรม หรือสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงที่มีโอกาสเกิดได้จริงในชีวิตของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจกิจกรรมมากขึ้น ดังนั้นในการนำกิจกรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาด้านอื่น ๆ จึงควรยกตัวอย่าง หรือใช้สถานการณ์ที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของนักเรียนให้มากที่สุด จะช่วยให้กิจกรรมนั้นบรรลุวัตถุประสงค์มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยเทคนิคอื่น ๆ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนด้วยเทคนิคหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.2 ควรมีการพัฒนาแบบวัดหรือแบบทดสอบอื่นที่หลากหลาย เพื่อช่วยในการประเมินผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะได้หาแนวทางการพัฒนาในระดับที่ละเอียดได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา บุญประคัมและจิระพร ชะโน. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงบริหารด้านการกำกับตนเองของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงสมาธิสั้น. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 25(1), 66 - 77.
- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2555). การรู้ตัววาระที่ 21: เหนือชัยที่การศึกษาไทยยังไม่ถึง. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์*. 40(1), 261 - 267.
- ณรงค์ยศ มหิทธิวาณิชชา. (2562). สถิติและพฤติกรรมผู้ใช้งาน Internet Q3 ปี 2019. สืบค้นจาก <https://www.twfdigital.com/blog/2019/08/global-digital-usage-stat-and-behaviour-q3-2019/>.
- ปฐมชัย ณะนะเนตร. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ โดยใช้การคิดแบบโยนิโสมนสิการ. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 14(1), 73-88.
- ปรีตนา เชี่ยวสุทธิและคนอื่น ๆ. (2561). การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อในด้านทักษะการสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารการวัดผลการศึกษา*. 37(101), 159-170.
- พัชรินทร์ ศัสเตศรี. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มและเทคนิคแม่แบบ. วิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). งานสำคัญของการศึกษาไทย สร้าง “ทักษะ” ให้ผู้เรียนพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21. *วารสาร School in focus*. 4(11). 6 - 7.

สูตรทิน อินทร์ชา. (2555). *คอมพิวเตอร์ในการสอนระดับประถมศึกษา*. เอกสารประกอบการสอน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อมร สวัสดิ์รักษ์ และคนอื่น ๆ. (2559). การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*. 9(3), 122 – 138.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.

Dave Chaffey. (2019). *Global social media research summary 2019*. Retrieved September 15, 2019, from <https://www.smartinsights.com/social-media-marketing/social-media-strategy/>

Partnership for 21st Century Skills, (2011). *21st century skills*. Retrieved September 15, 2019, from <http://www.p21.org>.

วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร